
NOWOŚCI WYDAWNICZE

Andrzej Prasał, *Organy w kościołach dekanatu Bystrzyca Kłodzka*, Wydawnictwo *Polihymnia*, Lublin 2013, ss. 93, ISBN 978-83-7847-103-5

Monografia prezentuje organy piszczalkowe 19 kościołów dekanatu bystrzyckiego (Kotlina Kłodzka). Wszystkie instrumenty wybudowane zostały przed 1945 r. Książka składa się z dwóch części: w cz. I przedstawiono opis inwentaryzacyjny zachowanych organów oraz informacje historyczne o niegdyś funkcjonujących instrumentach; w cz. II zaprezentowano dzieje organów translokowanych po II wojnie światowej w inne regiony Polski. Dodatkowo w aneksie znalazły się transkrypcje trzech rękopiśmiennych dokumentów dotyczących organów w dawnym kościele szpitalnym w Bystrzycy Kłodzkiej. Dużym walorem publikacji są liczne ilustracje.

Maciej Babnis, *Kultura organowa Galicji ze szczególnym uwzględnieniem działalności organmistrza lwowskiego Jana Śliwińskiego*, Wydawnictwo Naukowe Akademii Pomorskiej w Słupsku, Słupsk 2012, ss. 674, ISBN 978-83-7467-170-5.

Publikacja poświęcona jest budownictwu organowemu w Galicji, a szczególnie działalności Jana Śliwińskiego – lwowskiego organmistrza. Autor przedstawia ogólny zarys historii budownictwa organowego w Europie, Polsce i Galicji, wskazując na czynniki, które wywarły wpływ na kształt organów w Galicji (badania teoretyków ówczesnego budownictwa organowego oraz działalność rzeczoznawców). Wśród zagadnień szczegółowych Babnis podejmuje m.in. kwestię kalikantów, przeznaczenie instrumentów, działalność organmistrzów galicyjskich i zakładów organmistrzowskich, inwestycje (umowy, kosztorysy, czas budowy, okresy gwarancyjne itp.). Kluczowym zagadnieniem jest ukazanie cech instrumentów zbudowanych na terenie Galicji: wielkość (liczba głosów, sekcji), brzmienie (dyspozycja, rodzaje głosów i in.), rozwiązania techniczne (stół gry, zakresy klawiatur, traktura, wiatrownice, system powietrzny). Całość publikacji dopełniają spisy (m.in. wykaz organmistrzów na terenie Galicji, katalog 141 instrumentów zbudowanych przez J. Śliwińskiego) oraz aneks, w którym znalazły się m.in. teksty źródłowe dotyczące organmistrzów i poszczególnych instrumentów, czy wybrane przykłady dyspozycji organowych.

Wybrane zagadnienia akompaniamentu liturgicznego, red. Marta Kierska-Witczak, Wydawnictwo Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu, seria: *Psalate Synetos 1*, Wrocław 2012, ss. 224, ISBN 978-83-86534-69-2.

Jest to pierwszy numer nowo powstałej serii „Psalate Synetos”, wydawanej przez Zakład Muzyki Kościelnej Akademii Muzycznej im. Karola Lipińskiego we Wrocławiu. Zgodnie z założeniami periodyk ma za zadanie dotrzeć do szerokiego grona muzyków, kompozytorów, wykonawców, instrumentalistów i śpiewaków, a także do grona studentów i uczniów szkół przygotowujących przyszłych muzyków kościelnych, odsłaniając im rzeczywiste perspektywy obecności i znaczenia muzyki w liturgii Kościoła oraz ubogacając ich wiedzę i umiejętności praktyczne. Prezentowany numer serii, złożony z dwóch części, zawiera artykuły 16 autorów, poświęcone różnym aspektom akompaniamentu liturgicznego: cz. I: *Chorał gregoriański źródłem*

odniesień do nowożytnej muzyki liturgicznej, cz. II: Historyczny, estetyczny oraz praktyczny wymiar akompaniamentu liturgicznego i liturgicznej improwizacji organowej.

Organy na Śląsku IV, red. Julian Gembalski, Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego w Katowicach, Katowice 2012, ss. 396, ISBN 978-83-85679-66-0.

Jest to IV tom serii „Organy na Śląsku”, zawierający zbiór referatów wygłoszonych w październiku 2004 r. podczas konferencji naukowej w katowickiej Akademii Muzycznej, pt. „Organy na Śląsku”. Publikacja zbiera teksty 15 autorów, którzy w swoich badaniach naukowych zajmują się również dokumentowaniem historii organów na Śląsku. Opublikowany tom serii stanowi prezentację wyników prowadzonych badań nad historią budownictwa organowego na Śląsku: działalność firm organmistrzowskich (cz. I), powojenne translokacje śląskich organów w inne regiony Polski (cz. II), zagadnienia związane z konserwacją zabytkowych organów oraz ich estetyką brzmieniową (cz. III). Dopelnieniem publikacji jest artykuł rozpoczynający całość dzieła, autorstwa prof. J. Gembalskiego, który dotyczy pierwszych lat działalności nowo powstałego Muzeum Organów Śląskich.

„Annales Lublinenses pro Musica Sacra” 3 (2012), nr 3, red. Beata Bodzioch i in., Wydawnictwo *Polihymnia*, Lublin 2012, ss. 205, ISSN 2083-0416

Jest to kolejny numer rocznika (byłej już) Katedry Monodii Liturgicznej Instytutu Muzykologii Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II. Periodyk ze swego założenia poświęcony jest wyłącznie monodii liturgicznej (gregoriańskiej i neogregoriańskiej) oraz śpiewom monodycznym w językach narodowych, przeznaczonych do Mszy św., liturgii godzin, związanych z udzielaniem sakramentów, sakramentaliów itp. Na treść prezentowanego numeru składają się: artykuły naukowe (cz. I), prezentujące dzieje muzyki liturgicznej, jej teologiczne i biblijne podstawy, a także normy Urzędu Nauczycielskiego Kościoła, m.in.: średniowieczne tonariusze, sekwencje, procesja wielkanocna przed sumą, biblijne korzenie pochodów procesyjnych, praktyka wykonawcza chóralu gregoriańskiego na terenie Francji w XVIII w., wpływ łacińskiego śpiewu liturgicznego na kształt polskiej religijnej kultury muzycznej, posoborowa liturgia Niedzieli Palmowej; recenzje (cz. II), wspomnienia (cz. III) i sprawozdania (cz. IV). Zamieszczone materiały, zgodnie z założeniem redakcji, mają służyć za naukową podwalinę podejmowanych działań praktycznych.

Liturgia w klasztorach paulińskich w Polsce. Źródła i początki, red. Remigiusz Pośpiech, seria: *Musica Claromontana – Studia 1*, Wydawnictwo i Drukarnia Świętego Krzyża w Opolu, Opole 2012, , ss. 475, ISBN 978-83-61756-90-3, ISBN 978-83-7342-343-5.

Jest to naukowa seria wydawnicza inaugurująca nowy projekt badawczy, którego celem jest poznanie rozwoju liturgii i muzyki liturgicznej w klasztorach paulińskich w świetle zachowanych źródeł. Drugim ważnym celem, który przyświeca pomysłodawcom, jest ukazanie wkładu klasztornych środowisk dla rozwoju kultury muzycz-

nej w dawnej Polsce i na terenie Europy. Publikowania serii podjął się Instytut Liturgii, Muzyki i Sztuki Sakralnej Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego we współpracy z Zakonem Ojców Paulinów na Jasnej Górze. Zgodnie z zamierzeniem jej twórców omawiana seria naukowa obejmować będzie dotychczasowy dorobek badawczy oraz wyniki kolejnych prac podejmowanych w przyszłości. W tomie I znajdują się artykuły badaczy z Polski i Węgier, powstałe w ramach projektu badawczego „Liturgia w klasztorach paulińskich w kontekście rozwoju staropolskiej kultury muzycznej”, realizowanego w latach 2010–2012. Wyniki badań przedstawione zostały w trzech głównych działach: *Fundamenta* (źródła i najważniejsze formy średniowiecznej liturgii), *Fontes* (wszechstronne analizy źródeł liturgii klasztorów paulińskich) i *Continuatio* (średniowieczne tradycje w okresie potrydenckim).

Pieśni z kancjonałów Jana Seklucjana oraz z różnych druków, opr. Piotr Poźniak, Anna Kocot, Wydawnictwo *Musica Iagiellonica*, Kraków 2012, ss. 288, ISBN 978-83-7099-182-1.

Jest to dobrze udokumentowana, źródłowa monografia (źródła czeskie, niemieckie, litewskie i polskie), dwuczęściowa i dwujęzyczna (po polsku i angielsku). Część I zawiera pieśni z trzech edycji kancjonałów Jana Seklucjana (1547, 1550, 1559), część II obejmuje pieśni z różnych druków z lat ok. 1554–ok. 1607 (pieśni z fragmentu Kórnik 1, pieśni z kancjonałów składanych, pieśni z druku *Summa nabożeństwa*, pieśni z katechizmu Glodiusa). Publikacja posiada aneks (cz. I), indeks melodii i indeks incipitów tekstowych.

Wybrane hymny na jutrznię i nieszpory, red. Justyna Maria Bujalska PDDM, Monika Dolores Nowak PDDM, Wydawnictwo *Polihymnia*, Warszawa–Lublin 2012, ss. 318, ISMN 979-0-9013392-0-0

Publikacja jest pierwszym tego rodzaju „śpiewnikiem”, zawierającym obszerny repertuar hymnów, z których każdy ma swoją własną melodię wzbogaconą dodatkowo towarzyszeniem organowym. Zbiór składa się z jedenastu części: I. Okres Adwentu, II. Okres Narodzenia Pańskiego, III. Okres Wielkiego Postu, IV. Triduum Paschalne Męki, Śmierci i Zmartwychwstania Pana, V. Okres Wielkanocy, VI. Okres zwykły, VII. Uroczystości i święta Pańskie, VIII. Hymny własne o świętych, IX. Hymny wspólne na poświęcenie kościoła, X. Hymny wspólne o świętych, XI. Oficjum za zmarłych. Zbiór zawiera pełne teksty i melodie do hymnów jutrzni i nieszporów wszystkich okresów roku liturgicznego, wszystkich uroczystości i niedziel oraz wybranych świąt i wspomnień liturgicznych, ze szczególnym uwzględnieniem rodzimych świętych, tekstów wspólnych oraz oficjum za zmarłych. Opracowanie posiada także hymny, które w swojej budowie są z różnych względów nietypowe, np. poszczególne zwrotki zawierają różną liczbę wersów. Śpiewnik notuje również kilka hymnów z refrenem, nawiązując w ten sposób do tradycji muzyczno-liturgicznej Kościoła, w której takie formy hymnów występowały (*Gloria laus*, *Crux fidelis* i in.). Znaczna ich część została napisana specjalnie dla potrzeb tego wydania. W zbiorze znajdują się także teksty

opatrzone kilkoma wariantami melodycznymi, co daje szerokie możliwości wyboru melodii.

Grzegorz Poźniak, *Firma organmistrzowska Berschdorf z Nysy w świetle korespondencji z parafią pw. św. Bartłomieja w Gliwicach*, seria: Z Dziejów Kultury Chrześcijańskiej na Śląsku 74, Redakcja Wydawnictw Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Opolskiego, Opole 2012, ss. 127, ISBN 978-83-61756-91-0.

Monografia wpisuje się w szeroki kontekst badań organologicznych na Śląsku i jest dobrze przeprowadzonym źródłowym projektem badawczym, otwierającym drogę do podejmowania kolejnych zagadnień wymagających badań archiwalnych. Autor w pięciu rozdziałach podejmuje kolejno następujące zagadnienia: rys historyczny parafii św. Bartłomieja w Gliwicach, ogólną historię firmy organmistrzowskiej *Berschdorf* oraz historię budowy organów w kościele św. Bartłomieja (rozdz. I); opis zachowanych w archiwum dokumentów, dotyczących organów zbudowanych w gliwickim kościele przez firmę *Berschdorf* (rozdz. II); szczegółowy wykaz wszystkich instrumentów, jakie można znaleźć na firmowych papierach wydawanych przez firmę *Berschdorf* od 1929 do 1942 r. oraz próbę stworzenia katalogu wybudowanych organów firmy *Berschdorf* we wskazanych latach (rozdz. III); szczegółowe omówienie treści pism, jakie były przesyłane pomiędzy firmą *Berschdorf* a parafią św. Bartłomieja w Gliwicach (rozdz. IV); opis trzech instrumentów zbudowanych przez firmę *Berschdorf*, odnotowanych w dokumentach archiwum parafii św. Bartłomieja w Gliwicach (rozdz. V). Cennym źródłem informacji są zamieszczone w publikacji dwa indeksy: miejscowości i wymienionych w pracy organmistrzów, oraz aneks zawierający informacje o trzech płytach kompaktowych wydanych w Opolu w serii „Organy Śląska Opolskiego”, na których zarejestrowano muzykę organową na instrumentach firmy *Berschdorf*. Jest to próba stworzenia pierwszego, możliwie pełnego katalogu instrumentów zbudowanych przez Paula i Carla Berschdorffów.

Michał Roman Szulik, *Chór w kościele. Podręcznik. Dodatek nutowy*, Wydawnictwo *Polihymnia*, Lublin 2012 (*Podręcznik*, ss. 270; *Dodatek nutowy*, ss. 103), ISBN 978-83-7279-990-5

Jest to jedyna w języku polskim tak obszerna pozycja, dotycząca prowadzenia chóru. Podręcznik przeznaczony jest zarówno dla dyrygentów chóru, jak również dla tych, których to zagadnienie interesuje od strony teoretycznej. Publikacja składa się z dwóch części. Cz. I, opisowa, obejmująca metodologię, psychologię oraz problemy warsztatowe i interpretacyjne, bogato ilustrowana, z kolorowymi zdjęciami, jest niepowtarzalnym podręcznikiem, bogato omawiającym temat sztuki chóralnej i metodologii prowadzenia chóru. Czytelnicy mogą odnaleźć informacje o następujących zagadnieniach: 1. O dyrygencie chóru i o tym, co do niego należy, 2. O materii dźwięku, czyli akustyka dla zainteresowanych, 3. Jak powstaje chór i co się z nim robi, 4. Najpiękniejszy instrument – głos człowieka, 5. Różne odsłony muzyki religijnej dla chóru, 6. Wykonuj? Interpretuj? Oto jest pytanie, 7. Zrozumieć to co najważniejsze.

Chór w liturgii, 8. Co i kiedy śpiewać w kościele. O repertuarze nieco szerzej. Cz. II to dodatek praktyczny. Zawiera propozycje podstawowej literatury chóralnej na cały rok kościelny.

Wiesław Hudek, *O śpiewie. Felietony radiowe*, Drukarnia Archidiecezjalna w Katowicach, Katowice 2012, ss. 119, ISBN 978-83-7593-166-2.

Książka składa się z dwóch części: cz. I, *Muzyka liturgiczna w życiu*, zawiera 25 felietonów: *O muzyce liturgicznej; O funkcji wspólnototwórczej; O funkcji kerygmatycznej; O funkcji medytacyjnej; O funkcji ozdobnej; O pieśniach pokutnych; O pieśniach pasyjnych; O Exsultet; Pieśń ku czci bł. Jana Pawła II; O pieśniach wielkanocnych; O pieśniach Maryjnych; O pieśniach eucharystycznych; O pieśniach ku czci Najświętszego Serca Pana Jezusa; O śpiewie na wejście; Zaproszenie na V festiwal Fide et Amore; O śpiewie na przygotowanie darów; O śpiewie na Komunię; O śpiewie na uwielbienie; O śpiewie na zakończenie; Kyrie; Gloria; Credo; Sanctus; Agnus Dei; O pieśniach adwentowych; cz. II, *Pieśni kościelne*, to tytuły wybranych przez Autora śpiewów kościelnych: *Anioł pasterzom mówił; Złącz Panie miłujących Cię; W majestacie na niebieskim tronie; Posypmy głowy popiołem; Bliskie jest Królestwo Boże; Szczęśliwy, kto sobie Patrona; Litania ku czci bł. Jana Pawła II; Bądź uwielbiony miłosierny Boże; Kapłanów swoich dał nam Bóg; Wielki Boże patrząc z góry; Weź w swa opiekę nasz Kościół święty; Bądź pozdrowione, Serce mego Pana; Zwiastun wschodzącego słońca; Ty wszechmocny Panie; Zaproszenie na VI. festiwal Fide et Amore; Pójdź do Jezusa; Pomnij, o Najświętsza Panno Maryjo; Panie pragnienia ludzkich serc; Ty, Boże, wszystko wiesz; Pieśń nad pieśniami; Głoś Imię Pana; Kościół to nie tylko dom; O virga ac diadema; Bóg nad swym ludem; Oto Pan Bóg przyjdzie; Grzechem Adama ludzie uwikłani.* Ks. Hudek, będąc jednocześnie i muzykologiem, i liturgistą, w sposób kompetentny, bez uszczerbku dla którejś z dyscyplin naukowych, pokazuje, w jaki sposób liturgia i muzyka mają być elementami konstytutywnymi świętych obrzędów. Dlatego z tym większą radością należy przyjąć tę publikację i polecić ją zwłaszcza tym, którzy nadal widzą albo raczej chcą widzieć rozdźwięk pomiędzy liturgią i muzyką.*

Hanna Kostrzewska, *Fresk w muzyce polskiej XX i XXI wieku. W poszukiwaniu differentia specifica*, Akademia Muzyczna im. I.J. Paderewskiego, Poznań 2012, ss. 353, ISBN 978-83-88392-55-9.

Autorka wychodzi od interesującej tezy w twórczości kompozytorskiej II poł. XX i początku XXI w., wyodrębniając znaczną liczbę utworów noszących tytuł „fresk” (lub: „Freski”, „Fresque”, „Fresco”, „Al fresco”). Ta tytułowa jednolitość prowokuje pytanie: Czy w ślad za nią ogół owych „muzycznych fresków” konstituuje zbiór jednorodny również pod jakimiś innymi względami – w sferze ich właściwości muzycznych i/lub wartości przez nie komunikowanych? Czy więc, być może, mamy do czynienia ze zgoła nowym gatunkiem muzycznym, który niedawno się ukonstytuował lub właśnie powstaje? Tę kwestię H. Kostrzewska rozważa na solidnym fundamencie metodologicznym, w kontekście teoretycznym i historycznym. Publikacja składa się

z 5 rozdziałów: *Tytuł utworu artystycznego* (rozd. I), szczegółowe analizy dotyczące tytułowego fresku w kontekście tytułu utworu muzycznego (rozd. II), w kontekście utworu (rozd. III) oraz w kontekście twórcy (rozd. IV), *Sonorystyczny aspekt muzycznych fresków* (rozd. V). Całość kończy próba określenia specyfiki kompozycji omawianego nurtu w twórczości kompozytorów polskich (*W poszukiwaniu „differentia specifica” fresku w muzyce polskiej*). Pracę uzupełniają aneksy, zawierające zestaw bibliografii, angielskojęzyczne streszczenie oraz indeks nazwisk.

Maria Szymanowicz, *Propozycje pieśni na niedziele, uroczystości i święta roku liturgicznego*, wyd. drugie rozszerzone, Wydawnictwo *Polihymnia*, Lublin 2013, ss. 151, ISBN 978-83-7847-136-3.

Publikacja jest propozycją śpiewów na poszczególne okresy roku liturgicznego, uroczystości i święta, uwzględniających czytania biblijne i pozostałe teksty mszalne. Atutem opracowania jest podanie kilku alternatywnych śpiewów dla niektórych obrzędów liturgicznych. Dobór pieśni respektuje układ kalendarza liturgicznego, wyznaczając grupę śpiewów okresowych, śpiewów we mszach własnych o świętych w układzie miesięcznym, a także śpiewy mszy obrzędowych, okolicznościowych i mszy za zmarłych. Autorka korzysta z trzech podstawowych źródeł: *Śpiewnik Kościelny* ks. Jana Siedleckiego (Kraków 2001), *Śpiewnik liturgiczny* (Lublin 1991) oraz *Exsultate Deo* (Katowice 1998). Opracowanie posiada również *Dodatek nutowy*, zawierający 48 nowo powstałych śpiewów liturgicznych, m.in. autorstwa ks. I. Pawłaka, ks. G. Poźniaka, S. Stuligrosza, ks. M. Szulika i ks. S. Ziemiańskiego. Zostały one podzielone na dziesięć grup: *Śpiewy uwielbienia po Komunii Świętej*, *Adwent*, *Wielki Post* (*chrzest, pokuta, nawrócenie* oraz *Pieśni o Męce Pańskiej*), *Wielkanoc*, *Pieśni o Miłosierdziu Bożym*, *Pieśni do Najświętszego Serca Pana Jezusa*, *Pieśni do Najświętszej Maryi Panny*, *Pieśni do świętych*, *Pieśni eucharystyczne* oraz *Pieśni na zwykły okres roku i przygodne*.

opr. ks. P. Wiśniewski, ks. F. Koenig